

**Систематизовані правові
висновки Верховного Суду у
спорах, що виникають із
земельних правовідносин.
Адміністративне,
господарське, цивільне,
кримінальне судочинство та
практика Європейського суду
з прав людини**

У збірнику відображено всі правові висновки Великої Палати Верховного Суду, об'єднаних палат і палат касаційних судів (постанови, повні тексти яких офіційно опубліковано станом на 09 лютого 2019 р.), а також найбільш типові та цікаві висновки, викладені у постановах Касаційного господарського суду, Касаційного цивільного суду, Касаційного адміністративного суду і Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Крім того, висвітлено ключові рішення ЄСПЛ у земельних спорах.

Видання стане у пригоді правникам-практикам (суддям, адвокатам, прокурорам, юрис-консультам), а також науковцям, викладачам і студентам юридичних факультетів і факультетів землевпорядкування вищих навчальних закладів. Ознайомлення з усталеною судовою практикою дасть змогу запобігти виникненню судових спорів і буде корисним як для громадян у контексті дотримання їхніх прав на землю, так і для юридичних осіб, чия господарська діяльність пов'язана із користуванням землею.

Позиції Верховного Суду, які, на думку співавторів збірника, потребують подальшого розвитку для застосування більш однозначних правових підходів, помічено символом «≈».

СИСТЕМАТИЗОВАНІ ПРАВОВІ ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ У СПОРАХ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ІЗ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

**АДМІНІСТРАТИВНЕ, ГОСПОДАРСЬКЕ,
ЦИВІЛЬНЕ, КРИМІНАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО
ТА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ
З ПРАВ ЛЮДИНИ**

Київ
Юрінком Інтер
2019

УДК 349.41:342.23]:347.991](477)
С40

Укладачі:

Леся Зуєвич – начальник управління
забезпечення роботи судової палати
для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності
секретаріату Касаційного господарського суду
у складі Верховного Суду;

Роман Вітюк – помічник судді Північного апеляційного
господарського суду

Текст станом на 09 лютого 2019 року

Систематизовані правові висновки Верховного Суду у справах, що виникають із земельних правовідносин. Адміністративне, господарське, цивільне, кримінальне судочинство та практика Європейського суду з прав людини / за заг. ред. В. С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 1072 с.

ISBN 978-966-667-738-2

У збірнику відображено всі правові висновки Великої Палати Верховного Суду, об'єднаних палат і палат касаційних судів (постанови, повні тексти яких офіційно опубліковано станом на 09 лютого 2019 р.), а також найбільш типові та цікаві висновки, викладені у постановках Касаційного господарського суду, Касаційного цивільного суду, Касаційного адміністративного суду і Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Крім того, висвітлено ключові рішення ЄСПЛ у земельних справах.

Видання стане у пригоді правникам-практикам (суддям, адвокатам, прокурорам, юрисконсультам), а також науковцям, викладачам і студентам юридичних факультетів і факультетів землевпорядкування вищих навчальних закладів. Ознайомлення з усталеною судовою практикою дасть змогу запобігти виникненню судових спорів і буде корисним як для громадян у контексті дотримання їхніх прав на землю, так і для юридичних осіб, чия господарська діяльність пов'язана із користуванням землею.

Позиції Верховного Суду, які, на думку співавторів збірника, потребують подальшого розвитку для застосування більш однозначних правових підходів, помічено символом «≈».

УДК 349.41:342.23]:347.991](477)

ISBN 978-966-667-738-2

© Колектив авторів, 2019
© Юрінком Інтер, 2019

Перелік скорочень:

- АТО – антитерористична операція
 ВАСУ – Вищий адміністративний суд України
 ВАТ – відкрите акціонерне товариство
 ВГСУ – Вищий господарський суд України
 виконком – виконавчий комітет
 ВК України – Водний кодекс України
 ВКП – виробничо-комерційне підприємство
 ВП ВС – Велика Палата Верховного Суду
 ВС – Верховний Суд
 ВССУ – Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
 ВСУ – Верховний Суд України
 ГК України – Господарський кодекс України
 ГПК України – Господарський процесуальний кодекс України
 ГУ – головне управління
 ДАБІ – Державна будівельно-архітектурна інспекція України
 Держбуд України – Державний комітет України з будівництва та архітектури
 Держгеокадастр – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру
 Держземагентство – Державне агентство земельних ресурсів України
 Держкомзем – Державний комітет України із земельних ресурсів
 Держкоммістобудування – Державний комітет України у справах містобудування і архітектури
 ДЗК – Державний земельний кадастр
 ДП – державне підприємство
 ДПІ – державна податкова інспекція
 ДІСГ – державна інспекція сільського господарства
 ДФС – Державна фіскальна служба України
 ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини
 ЗК України – Земельний кодекс України
 КАС ВС – Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
 КАС України – Кодекс адміністративного судочинства України
 КГС ВС – Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
 КЕВ – квартирно-експлуатаційний відділ
 КК України – Кримінальний кодекс України
 Конвенція – Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року
 КСП – колективне сільськогосподарське підприємство
 КСУ – Конституційний Суд України
 КЦС ВС – Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
 ЛК України – Лісовий кодекс України
 МАФ – мала архітектурна форма

міськрада – міська рада

НАУ – Національний аграрний університет

облдержадміністрація – обласна державна адміністрація

ОДПІ – об'єднана державна податкова інспекція

ОСББ – об'єднання співвласників багатоквартирного будинку

ПАТ – публічне акціонерне товариство

ПК України – Податковий кодекс України

ПП – приватне підприємство

райдержадміністрація – районна державна адміністрація

сільрада – сільська рада

СПД – суб'єкт підприємницької діяльності

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ФГ – фермерське господарство

ФОП – фізична особа – підприємець

ЦК України – Цивільний кодекс України

ЦПК України – Цивільний процесуальний кодекс України

ПЕРЕДМОВА

Збірник містить систематизовані правові висновки щодо застосування норм права у спорах, що виникають із земельних правовідносин, викладені у всіх постановках, прийнятих Великою Палатою Верховного Суду, об'єднаними палатами і палатами касаційних судів, а також найбільш типові та цікаві висновки, зазначені в окремих постановках Касаційного господарського суду, Касаційного цивільного суду, Касаційного адміністративного суду та Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (повні тексти яких опубліковано станом на 09 лютого 2019 р.). Крім того, наведено витяги із ключових рішень Європейського суду з прав людини у земельних спорах.

Зокрема, збірник об'єднав правові висновки з таких питань:

- оскарження висновків органів місцевого самоврядування з питань вирішення земельних спорів (ст. 158 ЗК України);
- оскарження рішень про затвердження генеральних планів населених пунктів, планів зонування територій і детальних планів територій, їх оновлення та внесення змін до них;
- оскарження рішень органів місцевого самоврядування щодо зміни статусу земельної ділянки;
- оскарження дій та актів ДАБІ, якими встановлено нецільове використання земельних ділянок;
- оскарження рішень органів місцевого самоврядування щодо надання дозволу на розробку, затвердження проектів землеустрою, а також про відмову у такому затвердженні, зобов'язання винести на розгляд сесії ради відповідне питання;
- оскарження рішень органів місцевого самоврядування про затвердження нормативної грошової оцінки землі, внесення змін до договорів оренди землі, оскарження витягів із технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки тощо;
- урегулювання розбіжностей при укладенні договору оренди земельної ділянки, визнання договору оренди укладеним у судовому порядку;
- моменту виникнення права оренди земельної ділянки;
- поновлення договору оренди землі;
- розірвання договору оренди землі;
- переходу прав на землю в порядку ст. 120 ЗК України, ст. 377 ЦК України;
- визнання недійсним договору оренди земельної ділянки;
- визнання недійсним договору купівлі-продажу земельної ділянки;
- визнання фіктивним договору купівлі-продажу земельної ділянки;
- визнання недійсним договору обміну паями;
- визнання недійсним договору емфітевзису;
- звільнення самовільно зайнятої земельної ділянки (ст. 212 ЗК України);
- стягнення збитків за користування земельною ділянкою без правовстановлюючих документів;
- стягнення збитків, завданих унаслідок користування земельною ділянкою без сплати земельного податку;

- стягнення збитків, заподіяних власнику/користувачеві земельної ділянки через неможливість користування нею;
- відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок засмічення земельної ділянки;
- права постійного користування земельною ділянкою;
- межових спорів;
- розгляду спорів щодо земель: трубопровідного транспорту, водного фонду, прибережних захисних смуг, зони санітарної охорони, земель лісгосподарського призначення, природно-заповідного фонду, історико-культурного призначення, освіти, оборони, мисливських угідь;
- розгляду спорів за участю фермерських господарств;
- встановлення сервітуту;
- встановлення/демонтажу МАФів (тимчасових споруд);
- самочинного будівництва (ст. 376 ЦК України);
- приватизації земель;
- спадкування прав на землю;
- визнання права власності на земельну ділянку за набувальною давністю;
- передачі земельних ділянок в іпотеку;
- плати за землю;
- додержання правил добросусідства;
- державної реєстрації прав на земельні ділянки;
- скасування державних актів на землю;
- оскарження рішень органів місцевого самоврядування/виконавчих органів державної влади щодо скасування раніше прийнятих ними рішень;
- оскарження рішень органів місцевого самоврядування/виконавчих органів державної влади щодо розпорядження земельними ділянками;
- усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою;
- порядку розгляду спорів за участю СПД (розмежування прав СПД і фізичної особи);
- порядку розгляду спорів, предмет яких безпосередньо стосується прав і обов'язків фізичних осіб;
- способів захисту прав у земельних спорах (зокрема: зобов'язання судом органу місцевого самоврядування прийняти конкретне рішення за відсутності відповідного волевиявлення органу; зобов'язання прийняти орендоване майно за актом приймання-передачі; визнання договору оренди припиненим; визнання права на приватизацію земельної ділянки без погодження меж із суміжним користувачем; визнання протиправною бездіяльності ради щодо виконання судового рішення, надання відповіді на адвокатські запити; оскарження рішень органів місцевого самоврядування/державних органів; оскарження реєстрації прав та обтяжень; скасування державного акта, що посвідчує право на земельну ділянку; встановлення факту належності особі державного акта на право користування земельною ділянкою);
- витребування землі із чужого незаконного володіння (в тому числі: земельних ділянок, що вибули із володіння на підставі судового рішення, яке у подальшому було скасовано; земельних ділянок, переданих на підставі рішення органу місцевого самоврядування, прийнятого із порушенням компетенції; витребування земель оборони, водного фонду, земель лісгосподарського призначення);
- кондикції у земельних правовідносинах (ст. 1212 ЦК України);

– позовної давності (в тому числі: у справах за позовами прокурорів, поданими в інтересах держорганів; у справах за позовами «самостійних» прокурорів; у справах про визнання недійсними актів органів місцевого самоврядування/державних органів, пов'язаних із розпорядженням земельними ділянками; у справах про визнання недійсними договорів; у справах про визнання недійсними актів на землю; у справах про витребування майна із незаконного володіння (в порядку ст. 388 ЦК України); позовна давність у земельних справах у практиці Європейського суду з прав людини);

– порядку розгляду позовів прокурорів у земельних справах;

– застосування норм КК України за порушення у земельних правовідносинах (зокрема: невиконання рішення суду про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою; зловживання повноваженнями голови ФГ; внесення недостовірних відомостей неслужбовою особою до офіційного документа – збірного кадастрового плану земельної ділянки; зловживання повноваженнями головою садівничого товариства, що спричинили наслідки у виді позбавлення осіб права розпоряджатися належними їм на законних підставах земельними ділянками; зловживання посадою голови ради – заходів реакції суду на зловживання владних органів);

– виконання судових рішень у земельних справах.

Для зручності користування матеріал викладено таким чином, що кожна підкатегорія спорів містить посилання на предмет спору та реквізити (дату прийняття і номер провадження) конкретної постанови Верховного Суду. Перехід на відповідну сторінку також дає змогу побачити посилання на відповідну постанову Верховного Суду у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Правові висновки структуровані за основними категоріями спорів у земельних правовідносинах. У кожному підрозділі спочатку наведено правові висновки щодо застосування норм матеріального права, а далі виокремлено юрисдикційні питання, що виникають під час розгляду таких спорів.

Запропонована систематизація дає можливість швидко визначати критерії, якими керується суд при вирішенні питань юрисдикційної підвідомчості того або іншого спору, а також орієнтує щодо перспектив результатів вирішення спору у подібних правовідносинах.

Видання стане у пригоді правникам-практикам (суддям, адвокатам, прокурорам, юрисконсультам), а також науковцям, викладачам і студентам юридичних факультетів і факультетів землевпорядкування вищих навчальних закладів.

Ознайомлення з усталеною судовою практикою дасть змогу запобігти виникненню судових спорів і буде корисним як для громадян у контексті дотримання їхніх прав на землю, так і для юридичних осіб, чия господарська діяльність пов'язана із користуванням землею.

Усі зауваження та пропозиції щодо використання даного збірника просимо направляти до видавництва за адресою:

Київ, 04209, вул. Героїв Дніпра, 31-Б

або електронною поштою: edit@yurincom.kiev.ua

**Оскарження висновків
органів місцевого самоврядування
з питань вирішення земельних спорів
(стаття 158 ЗК України)**

**Скасування висновку узгоджувальної комісії
з питань вирішення земельних спорів сільради,
яким погоджено встановлені зовнішні межі
земельної ділянки**

Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року,
справа № 583/2715/16-ц, провадження № 14-174цс18
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/74838825>

ОСОБА_3 та ОСОБА_4 звернулися до суду з указаним позовом, у якому *просили визнати незаконним та скасувати висновок узгоджувальної комісії з питань вирішення земельних спорів сільради* (далі – Комісія) від 04 квітня 2016 року, яким *погоджено встановлені зовнішні межі земельної ділянки за АДРЕСА_1 відповідно до виготовленої ПП «Бюро землевпорядного проектування» технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельних ділянок в натурі (на місцевості).*

Позовну заяву мотивовано тим, що ОСОБА_5 під час розгляду справи № 583/669/15-ц у судовому засіданні надала висновок Комісії від 04 квітня 2016 року, яким погоджено визначені та встановлені у 2016 році нові зовнішні межі належної їй земельної ділянки за АДРЕСА_1.

При цьому позивачі вказали, що *спірний висновок Комісія підготувала з порушенням вимог законодавства, оскільки вони як зацікавлені особи не були повідомлені про час і місце розгляду заяви ОСОБА_5, не знайомилися з відповідними матеріалами та не були залучені до роботи Комісії, як і не були залучені до розгляду вказаного питання спеціалісти.*

Крім того, ОСОБА_3 та ОСОБА_4 зауважили, що *Комісія не мала права вирішувати спір між ними та ОСОБА_5 щодо збільшення площі її земельної ділянки за рахунок здійсненої нею новобудови.* При цьому заново сформована та узгоджена Комісією земельна ділянка з іншою площею та конфігурацією свідчить про повторний розгляд земельного питання, яке вже було вирішено у 1997 році, та порушує їх права як власників суміжних земельних ділянок, що розташовані за АДРЕСА_2.

Частинами 1, 3 статті 158 ЗК України визначено, що *земельні спори вирішуються судами, органами місцевого самоврядування та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.* Органи місцевого самоврядування вирішують земельні спори у межах населених пунктів щодо меж земельних ділянок, що перебувають у влас-

ності і користуванні громадян, та додержання громадянами правил добросусідства, а також спори щодо розмежування меж районів у містах.

За змістом статті 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать делеговані повноваження, зокрема вирішення земельних спорів у порядку, встановленому законом.

З огляду на викладене, *розглядаючи земельні спори, Комісія діє від імені сільради, у зв'язку із чим прийняті нею рішення у формі висновку по суті такого спору породжують певні права та обов'язки визначеного кола осіб, отже можуть бути оскаржені в порядку та спосіб, установлені для рішень, прийнятих безпосередньо самим органом місцевого самоврядування.*

Звертаючись до суду з позовом, позивачі зазначили, що оскаржуваним висновком Комісії порушуються їх права як суміжних землевласників унаслідок погодження нею межі земельної ділянки ОСОБА_5 за АДРЕСА_1, яка проходить по земельних ділянках, що перебувають у власності позивачів.

Достовірно з'ясовано, що на момент прийняття Комісією оскаржуваного рішення в провадженні міськрайонного суду перебувала цивільна справа за позовом ОСОБА_5 до ОСОБА_3, ОСОБА_4, сільради, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідачів: товариство, управління Держгемагентства, про визнання недійсними державних актів, скасування державної реєстрації земельних ділянок та за зустрічним позовом ОСОБА_3 до ОСОБА_5, сільради, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідачів: управління Держгеокадастру, ОСОБА_4.

Предметом спору в указаній справі є визначення межі між належними сторонам земельними ділянками за АДРЕСА_3.

Підтвердження про ухвалення судом рішення по суті вказаного вище спору як у матеріалах справи, так і в Єдиному державному реєстрі судових рішень відсутні.

За змістом статті 159 ЗК України земельні спори розглядаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, та органами місцевого самоврядування на підставі заяви однієї із сторін у тижневий строк з дня подання заяви за участю зацікавлених сторін, які повинні бути завчасно повідомлені про час і місце розгляду спору. У разі відсутності однієї із сторін при першому вирішенні питання і відсутності офіційної згоди на розгляд питання розгляд спору переноситься. Повторне відкладання розгляду спору може мати місце лише з поважних причин. У рішенні органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, визначається порядок його виконання.

Статтею 160 ЗК України визначено, що сторони, які беруть участь у земельному спорі, мають право знайомитися з матеріалами щодо цього спору, робити з них виписки, брати участь у розгляді земельного спору, подавати до-

кументи та інші докази, порушувати клопотання, давати усні і письмові пояснення, заперечувати проти клопотань та доказів іншої сторони, одержувати копію рішення щодо земельного спору і у разі незгоди із цим рішенням оскаржувати його.

Пунктами 2.3, 2.4 Положення про узгоджувальну комісію з питань вирішення земельних спорів, затвердженого рішенням сільради від 11 листопада 2015 року, визначено, що земельні спори розглядаються за місцезнаходженням спірних земельних ділянок за участю сторін спору, які завчасно повідомляються про час та місце розгляду спору. У випадку відсутності однієї із сторін при першому розгляді спору та відсутності письмової згоди на розгляд спору без її участі розгляд спору переноситься.

Не встановивши підтвердження згідно із положеннями статей 10, 60 ЦПК України (у редакції, чинній на момент розгляду справи судами попередніх інстанцій) належного повідомлення позивачів про вирішення земельного спору Комісією, що призвело до недотримання визначених статтями 159, 160 ЗК України прав ОСОБА_3, ОСОБА_4, а також з'ясувавши, що на момент надання спірного висновку між сторонами існував спір щодо площ, лінійних розмірів та конфігурації земельних ділянок за АДРЕСА_3 та відповідно в міськрайонному суді сторони оскаржували правовстановлюючі документи на вказані земельні ділянки (справа № 583/669/15-ц), місцевий суд, з висновками якого погодився й суд апеляційної інстанції, дійшов обґрунтованого висновку про визнання незаконним та скасування висновку Комісії від 04 квітня 2016 року.

Юрисдикційні питання оскарження висновків органів місцевого самоврядування з питань вирішення земельних спорів

Скасування висновку узгоджувальної комісії з питань вирішення земельних спорів сільради, яким погоджено встановлені зовнішні межі земельної ділянки

Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року,
справа № 583/2715/16-ц, провадження № 14-174цс18
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/74838825>

ОСОБА_3 та ОСОБА_4 звернулися до суду з указаним позовом, у якому просили визнати незаконним та скасувати висновок узгоджувальної комісії з питань вирішення земельних спорів сільради (далі – Комісія) від 04 квіт-

ня 2016 року, яким погоджено встановлені зовнішні межі земельної ділянки за АДРЕСА_1 відповідно до виготовленої ПП «Бюро землевпорядного проектування» технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельних ділянок в натурі (на місцевості).

Позовну заяву мотивовано тим, що ОСОБА_5 під час розгляду справи № 583/669/15-ц у судовому засіданні надала висновок Комісії від 04 квітня 2016 року, яким погоджено визначені та встановлені у 2016 році нові зовнішні межі належної їй земельної ділянки за АДРЕСА_1.

При цьому позивачі вказали, що спірний висновок Комісія підготувала з порушенням вимог законодавства, оскільки вони як зацікавлені особи не були повідомлені про час і місце розгляду заяви ОСОБА_5, не знайомилися з відповідними матеріалами та не були залучені до роботи Комісії, як і не були залучені до розгляду вказаного питання спеціалісти.

Крім того, ОСОБА_3 та ОСОБА_4 зауважили, що Комісія не мала права вирішувати спір між ними та ОСОБА_5 щодо збільшення площі її земельної ділянки за рахунок здійсненої нею новобудови. При цьому заново сформована та узгоджена Комісією земельна ділянка з іншою площею та конфігурацією свідчить про повторний розгляд земельного питання, яке вже було вирішено у 1997 році, та порушує їх права як власників суміжних земельних ділянок, що розташовані за АДРЕСА_2.

Система судів загальної юрисдикції є розгалуженою. Судовий захист є основною формою захисту прав, інтересів і свобод фізичних та юридичних осіб, державних і суспільних інтересів.

Судова юрисдикція – це інститут права, який покликаний розмежувати між собою компетенцію як різних ланок судової системи, так і різні види судочинства, якими є цивільне, кримінальне, господарське та адміністративне.

Критеріями розмежування судової юрисдикції, тобто передбаченими законом умовами, за яких певна справа підлягає розгляду за правилами того чи іншого виду судочинства, є суб'єктний склад правовідносин, предмет спору та характер спірних матеріальних правовідносин у їх сукупності. Крім того, таким критерієм може бути пряма вказівка в законі на вид судочинства, у якому розглядається визначена категорія справ.

У справі, яка розглядається, суди встановили, що рішенням сільради від 11 листопада 2015 року утворено Комісію та затверджено Положення про узгоджувальну комісію з питань вирішення земельних спорів.

За змістом пунктів 2.1, 2.6 Положення земельні спори розглядаються Комісією на підставі поданої заяви однією зі сторін у місячний термін з дня подання заяви. Комісія приймає рішення з вирішення земельного спору по суті. Рішення викладається у вигляді висновку Комісії, який вступає в силу з моменту його прийняття.

У зв'язку з відсутністю згоди ОСОБА_3 та ОСОБА_4 як суміжних землевласників на погодження (встановлення) меж земельної ділянки ОСОБА_5 Комісія прийняла рішення, викладене у формі висновку від 04 квітня 2016 року, яким запропонувала погодити зовнішні межі земельної ділянки ОСОБА_5.

Згідно із частиною 1 статті 3 ЦПК України (у редакції, чинній на час розгляду справи в судах першої та апеляційної інстанцій) кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом прав, свобод чи інтересів.

Правила визначення компетенції судів щодо розгляду цивільних справ передбачено статтею 15 ЦПК України (у редакції, чинній на час розгляду справи в судах першої та апеляційної інстанцій): суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

Аналогічну норму закріплено й у частині 1 статті 19 ЦПК України (у редакції від 03 жовтня 2017 року).

Відповідно до пункту 1 частини 2 статті 17 КАС України (у редакції, чинній на час розгляду справи в судах першої та апеляційної інстанцій) юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори, зокрема спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності.

Ужитий у цій процесуальній нормі термін «суб'єкт владних повноважень» позначає орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхню посадову чи службову особу, інший суб'єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень (пункт 7 частини 1 статті 3 КАС України).

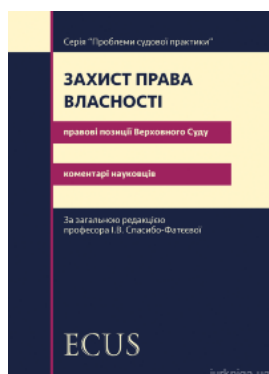
Отже, до компетенції адміністративних судів належать спори фізичних чи юридичних осіб з органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їхньою посадовою або службовою особою, предметом яких є перевірка законності рішень, дій чи бездіяльності цих органів (осіб), прийнятих або вчинених ними під час здійснення владних управлінських функцій.

Згідно із частиною 2 статті 2 КАС України до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження.

Визначальним принципом здійснення правосуддя в адміністративних справах є принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі та обов'язок суб'єкта владних повноважень доказувати правомірність своїх дій чи рішень, тоді як визначальним принципом цивільного судочинства є змагальність сторін.

Основною ознакою справи адміністративної юрисдикції є суть (зміст, характер) спору. Публічно-правовий спір, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів, є спором між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин.

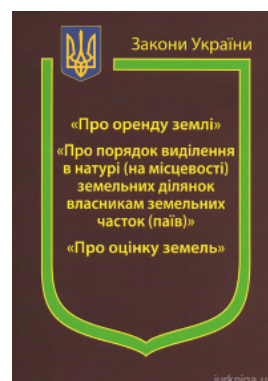
Книги, які можуть вас зацікавити

Захист права власності.
Правові позиції
Верховного Суду:
коментарі науковців

Земельний кодекс
України

Закони України "Про
оренду землі", "Про
порядок виділення в
натурі (на місцевості)
земельних ділянок
власникам земельних
часток (паїв)", "Про...

Аналіз судової
практики розгляду
цивільних справ про
спадкування

Адвокатська техніка
(підготовка до процесу
і методики
переконання)

Закон України "Про
Державний земельний
кадастр"

Перейти до галузі права
Земельне право

Перейти на сайт →